

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

Landbruks- og matdep.	
Saksnr.: 08/132	Doknr.: 12
Mottatt: 14 MAR 2008	ASR/MA
Erstatning: BRE	Ark.: 470
Kont.:	Avskr.:

Høringsuttalelse til Jordverngruppas rapport " Klimaskifte for jordvernet ", januar 2008

Vi viser til brev av 25.01.2008.

Jordverngruppas rapport og forslag til virkemidler for å styrke jordvernet er lagt fram for fylkeslandbruksstyret i Telemark den 6. mars. Fylkesmannens/landbruksdirektørens vurderinger og tilrådinger i den sammenheng er identisk med det som anføres i dette brevet. Fylkeslandbruksstyrets uttalelse går fram av møtebokutskrift i saken – og denne er vedlagt.

Med henvisning til jordverngruppas 11-punkts virkemiddelliste har landbruksdirektøren følgende kommentarer:

Grappa har fått flere innspill til arbeidet sitt. Bl.a. er det reist spørsmål om innføring av en jordvernavgift som kan tre i kraft når dyrka jord blir tatt i bruk til andre formål. En kunne tenke seg at en relativt høy avgiftsbelastning skulle sette en stopper eller bremse på omdisponeringstakten. Dette forslaget har grappa avvist på prinsipielt grunnlag. Denne avvisningen slutter vi oss uten videre til; Det bør ikke være mulig for ressurssterke interesser å gjennomføre noe som i utgangspunktet ikke er forsvarlig ut fra en langsiktig vurdering av matvaresikkerhet og beredskap.

Videre støttes punkt 1 i forslaget og at dette listes opp som første punkt – fordi dette punktet vil være avgjørende for gjennomføring av de andre virkemidlene. Dersom det ikke lykkes med å skape en positiv holdning til jordvern i alle befolkningsgrupper, vil det være vanskelig å få gjennomslag for de lov- og regelendringer som ellers er foreslått.

Forslaget om arealkonferanser er i og for seg positivt, men når det gjelder regionale konferanser tror vi disse må omfatte større regioner enn bare fylker. Og vi tror sentrale myndigheter må være aktive også i planlegging og gjennomføring av disse. Vi kan nevne at Telemark Bondelag arrangerte et ”jordvernmøte” i Skien i mai 2007. Det var invitert ganske bredt til kommuner og kommunepolitikere og fylkesmannen var utfordret til å gjøre rede for hvordan en arbeider for et styrket jordvern. Erfaringene med oppslutning og engasjement i dette møtet tilsier at en bør tenke i større regioner for slike møter.

Punkt 2 som gjelder utviklingen av ny planlov er tungt og viktig. Viktige underpunkter her er krav om å få dokumentert seriøse alternativer til utbygging på dyrka jord, regionale planbestemmelser og innføring av hensynssoner som alt kan tas i bruk for jordvern. Punkt 3 peker på en mulighet til å få på plass regionale planer og at disse kan være gode virkemidler for jordvern. Vi har sett at dette er et positivt virkemiddel i områder med gode jordbruksareal i kombinasjon med stort utbyggingspress. Vi ser på Grenlandsområdet som et område der dette virkemidlet er særlig aktuelt. Vi tror det vil være riktig at staten bruker sin påvirkningsmulighet overfor kommunene med tanke på at en slik regional plan kan komme på plass i Grenland. Dette kan f.eks skje ved Miljøverndepartementets behandling av innsigelsessaken på Vallermyrene i Porsgrunn.

Når det gjelder punktene videre er vi usikre på om de bevisst er listet opp i prioritert rekkefølge fra gruppas side. I samsvar med landbruksdirektøren i Telemarks innspill til jordverngruppa 27.09.07 vil vi understreke nødvendigheten av å få på plass en lovfestet hjemmel for vern av jordressurser – pkt 6 i gruppas forslag. Etter vår vurdering vil dette – sammen med pkt 1 og 2 – være det avgjørende for om det skal lykkes å få til en radikal nedgang i omdisponeringstakten – slik som det ses nødvendig ut fra et nasjonalt og helhetlig synspunkt med vekt på klimasituasjonen. Vi støtter forslaget om å hjemle jordvern i etablert lovverk for miljøvern. Dette er trolig riktig også ut fra tankegangen om at jordvern er en del av det helhetlige miljøvernet.

Rikspolitiske retningslinjer ser vi som aktuelt som et tillegg til lovhjemlet vern. Rikspolitiske retningslinjer for jordvern er tidligere vurdert av NIBR (som nevnt i innspill fra landbruksdirektøren) og vi holder fast ved at dette alene ikke vil være tilstrekkelig for å få til noen vesentlig endring.

Punkt 7 vurderer vi å være særlig vesentlig. I en tidlig og overordnet vurdering i utarbeiding av Nasjonal Transportplan må også et langsiktig jordvern tas inn som en premissleverandør. Erfaringene fra seinere års framføring av firefelts motorveier i de beste jordbruksområdene er skremmende.

Punkt 5 understreker betydningen av å regulere landbrukets egen omdisponering av jord og dette er dokumentert som et problem. Vi slutter oss uten videre til gruppas forslag. Overføring av avgjørelsesmyndighet i delingssaker m.v. til kommunene kan vi ikke si har ført til særlig uheldig praksis så langt i vårt fylke, men vi forstår at dette bør vurderes generelt. Innføring av en hjemmel for å føre tilsyn med kommunene på dette området støttes.

Direkte relatert til rapportens navn, Klimaskifte for jordvernet, vil vi peke på vedlagt dokument nr 5, som er notat med kilde; ”Landbruk og klimagasser”. Her poengteres at jordvern er et direkte klimatiltak. Dette fordi stor produksjon av åkervekster bidrar til karbonbinding. Landbruket vil kunne bidra direkte til reduserte klimagassutslipp ved at karbon lagres i jord og biomasse.

Til slutt vil vi understreke gruppas vektlegging av å beholde et sterkt kompetansemiljø der arbeidet med landbruks-, areal- og ressursforvaltningen foregår på regionalt statlig nivå.

På denne bakgrunn gis tilslutning til gruppas arbeid og rapport.

Med hilsen

Åse Egeland
landbruksdirektør

Helge Nymo
nestleder

VEDLEGG:

- Utskrift av møtebok for fylkeslandbruksstyret; J-sak 1/2008.

MØTEBOK

Fylkeslandbruksstyret i Telemark

Møtedato: 06.03.2008

Sak nr. J-sak 1/2008 (J står for Jordbruk)

Saksbehandler: Øystein Vatnar

HØRINGSUTTALELSE TIL RAPPORT FRA JORDVERNGRUPPA; "KLIMASKIFTE FOR JORDVERNET", JANUAR 2008, FRA LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENTET

DOKUMENTER:

1. Rapport fra jordverngruppa; "Klimaskifte for jordvernet", januar 2008 fra LMD
2. Høringsbrev fra LMD; 25.01.2008
3. Nyhetsoppslag på LMDs nettsider; 08.01.2008
4. Innspill fra landbruksdirektøren i Telemark til gruppa; 27.09.2007
5. Kopi av notat fra Bioforsk Jord og miljø om "Jordvern er også et klimatiltak"
- kilde: Landbruk og klimagasser v/Arne Grønlund
6. Utskrift av nettpresentasjon av plandel i forslag til ny Lov om planlegging og byggesaksbehandling; Ot.prp nr 32. MD, februar 2008:
  - a. Hva er nytt og bedre i lovforslaget
  - b. Jordverninteressene styrkes i ny plan- og bygningslov.
7. Fylkeslandbruksstyrets arealprogram 2004 - 2008

SAKSUTREDNING, VURDERING OG INNSTILLING:

Vi viser til saksdokumentene i dokumentlista over. Disse er vedlagt – bortsett fra selve rapporten og Fylkeslandbruksstyrets arealprogram, som begge er utdelt tidligere (perm med grunnlagdokumenter).

Vi har tatt med korte oppsummeringer fra Ot.prp. nr 32 (2007 – 2008), forslag fra planlovutvalget til ny plan- og bygningslov, i og med at dette lovforslaget er relativt sentralt i rapporten fra jordverngruppa. Lovforslaget er offentliggjort kort tid etter at rapporten ble offentliggjort. Det er bare rapporten fra jordverngruppa som er til høring nå, men vi ser det riktig å ta med noen oppsummeringer fra Ot.prp. nr 32.

Det som særlig bes om i en "kort høringsrunde" er reaksjoner og synspunkter på gruppas forslag til virkemidler – jfr rapportens kapittel 5.

Jordverngruppas forslag til virkemidler i kapittel 5 er formulert i 11 punkt:

1. Det utarbeides et informasjonsprogram med sikte på å "vinne hjertene" for jordvern.
2. Det gis støtte til Planlovutvalgets forslag om styrking av virkemidler i plan- og bygningsloven som gir anledning til å regulere arealbruken, herunder ivareta jordvern
3. Det tas initiativ fra sentrale myndigheter til igangsetting av regionale planprosesser
4. Det utarbeides nye Rikspolitiske retningslinjer for jordvern
5. Jordlova styrkes som virkemiddel for jordvern:
  - landbrukets bygninger underlegges kravet om omdisponeringstillatelse
  - beslutningen om overføring av avgjørelsesmyndigheten til kommunene vurderes på nytt
  - lovhjemmel for Fylkesmannen til å føre tilsyn med kommunene
6. Det utarbeides en hjemmel for vern av jordressurser
7. Sentrale myndigheter må i Nasjonal Transportplan sørge for å prioritere utbygging av transportsystemet som er nødvendig for å dreie utbyggingsmønsteret mot områder med mindre arealkonflikter
8. Dokumentasjonen av arealverdiene, og kunnskapen om utviklingen i arealbruken, må forbedres
9. Prioriteringen av jordvernet i styringsdialogen mellom LMD/SLF og Fylkesmannen må gjøres enda klarere enn i dag. Styringsdialogen med FLS styrkes
10. Uavhengig av forvaltningsreformen må det beholdes et sterkt kompetansemiljø for landbruks-, areal- og ressursforvaltning på statlig regionalt nivå, for å sikre ivaretakelsen av den nasjonale jordvernpolitikken.
11. Det utarbeides et nytt og ambisiøst politisk mål for ytterligere reduksjon i omdisponeringen av dyrka mark.

Kommentarer/merknader til punktene:

Grappa har fått flere innspill til arbeidet sitt. Bl.a. er det reist spørsmål om innføring av en jordvernavgift som kan tre i kraft når dyrka jord blir tatt i bruk til andre formål. En kunne tenke seg at en relativt høy avgiftsbelastning skulle sette en stopper eller bremse på omdisponeringstakten. Dette forslaget har grappa avvist på prinsipielt grunnlag. Denne avvisningen slutter vi oss uten videre til; Det bør ikke være mulig for ressurssterke interesser å gjennomføre noe som i utgangspunktet ikke er forsvarlig ut fra en langsiktig vurdering av matvaresikkerhet og beredskap.

Videre støttes punkt 1 i forslaget og at dette listes opp som første punkt – fordi dette punktet vil være avgjørende for gjennomføring av de andre virkemidlene. Dersom det ikke lykkes med å skape en positiv holdning til jordvern i alle befolkningsgrupper, vil det være vanskelig å få gjennomslag for de lov- og regelendringer som ellers er foreslått. Forslaget om arealkonferanser er i og for seg positivt, men når det gjelder regionale konferanser tror vi disse må omfatte større regioner enn bare fylker. Og vi tror sentrale myndigheter må være aktive også i planlegging og gjennomføring av disse. Vi kan nevne at Telemark Bondelag

arrangerte et ”jordvernmøte” i Skien i mai 2007. Det var invitert ganske bredt til kommuner og kommunepolitikere og fylkesmannen var utfordret til å gjøre rede for hvordan en arbeider for et styrket jordvern. Erfaringene med oppslutning og engasjement i dette møtet tilsier at en bør tenke i større regioner for slike møter.

Punkt 2 som gjelder utviklingen av ny planlov er tungt og viktig. Viktige underpunkter her er krav om å få dokumentert seriøse alternativer til utbygging på dyrka jord, regionale planbestemmelser og innføring av hensynssoner som alt kan tas i bruk for jordvern. Punkt 3 peker på en mulighet til å få på plass regionale planer og at disse kan være gode virkemidler for jordvern. Vi har sett at dette er et positivt virkemiddel i områder med gode jordbruksareal i kombinasjon med stort utbyggingspress. Vi ser på Grenlandsområdet som et område der dette virkemidlet er særlig aktuelt. Vi tror det vil være riktig at staten bruker sin påvirkningsmulighet overfor kommunene med tanke på at en slik regional plan kan komme på plass i Grenland. Dette kan f.eks skje ved Miljøverndepartementets behandling av innsigelsessaken på Vallermyrene i Porsgrunn.

Når det gjelder punktene videre er vi usikre på om de bevisst er listet opp i prioritert rekkefølge fra gruppas side. I samsvar med landbruksdirektøren i Telemarks innspill til jordverngruppa 27.09.07 vil vi understreke nødvendigheten av å få på plass en lovfestet hjemmel for vern av jordressurser – pkt 6 i gruppas forslag. Etter vår vurdering vil dette – sammen med pkt 1 og 2 – være det avgjørende for om det skal lykkes å få til en radikal nedgang i omdisponeringstakten – slik som det ses nødvendig ut fra et nasjonalt og helhetlig synspunkt med vekt på klimasituasjonen. Vi støtter forslaget om å hjemle jordvern i etablert lovverk for miljøvern. Dette er trolig riktig også ut fra tankegangen om at jordvern er en del av det helhetlige miljøvernet.

Rikspolitiske retningslinjer ser vi som aktuelt som et tillegg til lovhjemlet vern. Rikspolitiske retningslinjer for jordvern er tidligere vurdert av NIBR (som nevnt i innspill fra landbruksdirektøren) og vi holder fast ved at dette alene ikke vil være tilstrekkelig for å få til noen vesentlig endring.

Punkt 7 vurderer vi å være særlig vesentlig. I en tidlig og overordnet vurdering i utarbeiding av Nasjonal Transportplan må også et langsiktig jordvern tas inn som en premissleverandør. Erfaringene fra seinere års framføring av firefelts motorveier i de beste jordbruksområdene er skremmende.

Punkt 5 understreker betydningen av å regulere landbrukets egen omdisponering av jord og dette er dokumentert som et problem. Vi slutter oss uten videre til gruppas forslag. Overføring av avgjørelsesmyndighet i delingssaker m.v. til kommunene kan vi ikke si har ført til særlig uheldig praksis så langt i vårt fylke, men vi forstår at dette bør vurderes generelt. Innføring av en hjemmel for å føre tilsyn med kommunene på dette området støttes.

Direkte relatert til rapportens navn, Klimaskifte for jordvernet, vil vi peke på vedlagt dokument nr 5, som er notat med kilde; ”Landbruk og klimagasser”. Her poengteres at jordvern er et direkte klimatiltak. Dette fordi stor produksjon av åkervekster bidrar til karbonbinding. Landbruket vil kunne bidra direkte til reduserte klimagassutslipp ved at karbon lagres i jord og biomasse.

Til slutt vil vi understreke gruppas vektlegging av å beholde et sterkt kompetansemiljø der arbeidet med landbruks-, areal- og ressursforvaltningen foregår på regionalt statlig nivå.

På denne bakgrunn vil fylkesmannen v/landbruksdirektøren legge fram slikt

FORSLAG TIL UTTALELSE FRA FYLKESLANDBRUKSSTYRET:

Fylkeslandbruksstyret slutter seg til landbruksdirektørens vurdering og synspunkter over og gir dermed tilslutning til gruppas arbeid og rapport.

ANDRE FORSLAG TIL UTTALELSE:

Jan Gunnar Knutsen fremmet følgende forslag:

Fylkeslandbruksstyret (FLS) har gjennomgått og drøftet landbruksdirektørens vurderinger og synspunkter og er enig om det meste. Forslaget tas til etterretning, men forskjellige synspunkter har fremkommet. FLS velger å legge ved enkelte synspunkter fra medlemmer i styret, som et tilskudd til idehøsten i framtidig jordvern. FLS ser klart behovet for å sikre jordressursene og ønsker at flest mulige veger dit blir vurdert fremover.

Tillegg frå Jan Gunnar Knutsen og Ellef Ellegård er tatt inn under.

AVSTEMNING:

4 stemmer for fylkesmannens forslag

3 stemmer for Jan Gunnar Knutsens forslag

VEDTAK/UTTALELSE: I SAMSVAR MED FYLKESMANNENS UTTALELSE

Tillegg fra Jan Gunnar Knutsen (del av det nedstemte forslaget):

- "Et sterkt jordvern er meget viktig og lovverket bør så langt det er mulig legges opp med positive virkemidler for å skape entusiasme for dette.
- Hovedsiktemålet må være klare landbruksmessige gevinster.
- Viktige samfunnsmessige interesser må ikke blokkeres.
- Selvforsyning av nødvendige matvareprodukter er en svekket side i dag. I en krisesituasjon ville det fort oppstå problemer.

Mye på beredskapssiden er redusert i senere tid, som til eks. drivstofftankordningen, rasjoneringberedskapen, små lokale lagre m.m. Hovedsaken er reduksjon av produktivt jordbruksareal.

Det ønskes derfor vurdert om det kan opprettes en ordning med BEREDSKAPSJORD. Mye jordbruksjord som ikke nyttes i dag, gror ned og blir fort vanskelig å ta i bruk på kort tid. Det representerer likevel store områder. Hvis det legges opp til en ordning der dette ble vedlikeholdt i rimelig grad og nyttet til produksjon som gjorde omdisponering lett, ville det kunne øke produksjon vesentlig i en situasjon. Alternativ bruk kunne være juletreproduksjon, golfbaner, elgbeite osv.

Ordningen måtte kombineres med nødvendig lagring og arealene måtte registreres og godkjennes som beredskapsjord og en enkel kontrollordning måtte etableres. Et positivt virkemiddel kunne være en viss godtgjøring til grunneier.

- Driveplikten må alltid være et klart krav, både innen jord- og skogbruk. Dette må gis fortrinn overfor andre hensyn som for eks. boplikt.
- Praktiske løsninger / lokalkunnskap må legges til grunn. Lovverket må ikke være eneste vurderingsgrunnlag. Kommunenes myndighet bør derfor beholdes.
- Mindre / ikke drivverdige/ ulønnsomme bruk bør få lettere adgang til utskilling av bygninger, spesielt dersom jord / skog selges / driftsmessig overføres, til naboeiendom og dette styrker sistnevntes produksjon.
- Menneskelige hensyn må ivaretas. Det er sterke følelser knyttet til et familiebruk. Nåværende odelslov bør beholdes uendret.
- Ang. kompetanse hos FM i fremtiden, må en vurdere dette nærmere når ny forvaltningsreform er vedtatt. Overføres landbruk til regionen / fylkeskommunen, vil dette være et ledd som også trenger kapasitet her.
- Grunneiers rettigheter må fortsatt stå sterkt for å ivareta det samfunnssystem vi setter stor pris på."

Tillegg fra Ellef Ellegård (del av det nedstemte forslaget):

"Vi kan ikke regne med at all nedbygging av dyrkbar jord blir stoppet. Mitt forslag går derfor ut på at det opprettes et fond der utbyggere som vil benytte dyrkbar mark til utbygging betaler inn for å sikre at nye områder kan dyrkes opp andre steder. På denne måten kan vi sikre at det produktive arealet i Norge ikke blir redusert."

Uttalelsen sendes:

Landbruks- og matdepartementet, Postboks 8007 Dep, 0030 Oslo